

Ostravské stopy: Město zatěžovala ideologie, říká výtvarník Kowolowski

idnes.cz/ostrava, 25. 10. 2020

Děkan Fakulty umění Ostravské univerzity František Kowolowski patří k nejvýraznějším akčním umělcům současné české scény. Společně s Jiřím Surůvkou nebo Petrem Lysáčkem formoval v regionu zejména porevoluční umění. Na rozdíl od jeho kolegů se mu však do života významně promítla i „vesnická zkušenost“.

Výtvarník František Kowolowski vzpomíná na své studium v Polsku a umělecké dění v Ostravě na začátku 90. let. | foto: Alexandr Satinský

„Vyrůstal jsem na vesnici v 70. letech, byla to hodně těžká doba. Normalizace po uvolněných 60. letech znamenala pro řadu lidí opravdové peklo. Kdo se nechtěl podílet na režimu, byl automaticky odsunut do opozice a vyobcován z veřejného dění,“ vzpomíná výtvarník.

Jelikož pocházel z vesnice, silným zážitkem pro něj tehdy byla i návštěva ostravské zoo. „Poprvé jsem tam například viděl slona,“ usmívá se Kowolowski.

Jeho dětství sice plynulo do jisté míry bezstarostně, jenže pak přišla možnost studovat na Akademii výtvarných umění ve Varšavě. A tady podle něj vězel kámen úrazu. Hranice s Polskem sice byly uzavřeny, přesto se Kowolowskému nakonec podařilo studium dokončit.

František Kowolowski

Narodil se v roce 1967 v Třinci, vyrůstal v Mostech u Jablunkova.

Malíř, performer a kurátor, spjatý je zejména s ostravskou výtvarnou scénou, kontakty s ní navazoval už od 80. let.

Od roku 1986 studoval v ateliéru malby Jana Tarasina a Ryszarda Winiarskiego ve Varšavě. Absolvoval v roce 1991 svou diplomovou práci s názvem Mýty a živly.

Poté působil zejména v Brně – v Moravské galerii a v Domě umění jako kurátor.

Jeho pedagogická činnost je od roku 2007 spojena s Fakultou umění Ostravské univerzity. Nejprve byl vedoucím Ateliéru malby II, nyní zde působí jako děkan.

Společně s Jiřím Surůvkou a Petrem Lysáčkem je jedním ze členů skupiny František Lozinski, o. p. s.

„Do Polska se tehdy mohlo jen formou výměny, což mi tenkrát nepovolili, tak jsem se rozhodl situaci řešit individuálně. Vůbec kontakty s Polskem byly v té době vnímány jako nebezpečí, ve smyslu prosakování idejí Solidarity. Česká strana vyzvala své občany, aby se jednoznačně vrátili do Československa. Ti, kteří neposlechli, se automaticky dostali na index. Znal jsem jich několik, studovali třeba filmovou školu v Lodži nebo Akademii výtvarných umění v Krakově,“ vysvětluje Kowolowski.

Dodává, že navíc se z Polska vozily samizdaty, vůči kterým byla česká strana velice ostražitá, kdežto některé polské úřady nebyly v tomto směru až tak radikální.

„Snažil jsem se proto na studia jezdit v noci, abych snížil pravděpodobnost celní kontroly, aby si neověřovali mé dokumenty ke studijnímu pobytu. Bylo to nepředstavitelné, protože když jsem se z Polska vracel, kromě mě nebyl ve vlaku nikdo z českých občanů. Mohlo se vyjíždět jen na pozvání rodiny nebo nějaké instituce, jinak to nešlo, normálně nebyl nikdo vpuštěn,“ popisuje umělec.

I když Ostrava ležela nedaleko Polska, při přechodu česko-polské hranice se objevovaly další komplikace. „Stávalo se, že v Katovicích, odkud to bylo do Ostravy hodinu a půl, mě ve vlaku perlustroval pohraničník a půl hodiny mě psychologicky zkoumal, zda vyměknu. Načež se mi začal přehrabovat ve věcech, jestli něco nevezu, což bylo velice nepříjemné,“ přibližuje situaci František Kowolowski.

První vazby s umělci

Dvakrát dokonce přecházel hranici tajně, v Beskydech přes Bukovec. „Dostal jsem se do Těšína na autobus, odkud se dalo pokračovat do Katovic. Nešlo to jinak, protože jsem měl strach, že mě možná zatknou a já studium nedokončím,“ vybavuje si.

V druhé polovině 80. let se pro něj Ostrava stala místem, kde měl možnost navázat spolupráci s tamními výtvarníky.

„Začal jsem poznávat lidi, utvářet si kontakty. Například s Jiřím Surůvkou, o něco později s Petrem Lysáčkem. Účastnil jsem se ojedinělých akcí, ty daleko intenzivnější přišly v 90. letech. První větší akcí pak byl projekt Kolmo k ose z roku 1991. Nekonala se v oficiálních institucích, tak ji nahradily prostory všude možně po městě, třeba pronajatý objekt na Fifejdách vedle nemocnice, pak ve Vítkovicích a v Havířově,“ vypočítává.

Vzápětí přidává další detaily: „Jednalo se o mezinárodní projekt prezentace současné kultury umělců ze spřízněných regionů, tedy z Polska a ze Slovenska. Bylo to tehdy něco jako dnešní pražský projekt 4+4 dny v pohybu. Vždy se obsadí některý z vyprázdněných prostorů v centru Prahy a v něm organizátoři připravují výstavu.“

Ostrava na mě dělala dojem obrovské noclehárny

Na počátku 90. let měl Kowolowski první významnější výstavu v galerii Jáma 10. Vystupoval v rámci festivalu akčního umění Malamut, který organizoval Jiří Surůvka. Přesto se s Ostravou jako městem začíná seznamovat spíše v novější době.

„Dříve na mě udělala dojem jakési obrovské noclehárny, rezidua, ve kterém se různé čtvrti zvláště propojují v jeden celek. Takže Ostrava na mě zapůsobila velice chaoticky a neprůhledně, jako podivná změť urbánních prostor, které nemají návaznou souvislost. Teprve až jsem začal poznávat Porubu, architektonický koncept sorely navázaný na neorenesanční styl, který jsem z ideologických důvodů mírně přehlížel, začalo na mě město působit pozitivněji,“ líčí performer.

Ostrava podle něj byla za socialismu výrazně zatížená ideologií. „Já ji tak vnímal. Už jako dítěti mi utkvěl v paměti, zprostředkovaně, místní tajemník Mamula, což byl zvláštní člověk, který díky partaji a KSČ zastával silnou pozici. Komunisté potřebovali tento region vytěžit, co se týkalo těžkého průmyslu. On prováděl určité experimenty, které ale byly nepřijatelné. Město jimi však hodně poznamenal. I tím, jak se prezentovali v rámci ‚třídního boje‘ horníci a hutníci, tak šlo vždy o příšerné znásilňování veřejného prostoru komunistickou ideologií. Když ale nyní poznávám Ostravu blíže, nacházím v ní spoustu zajímavých věcí a zjišťuji, že je třeba jít do hloubky, historický kontext je tady nepostradatelný,“ zamýšlí se.

Na městě ovšem obdivuje také jeho výjimečnou polohu. „Je tady krásné uspořádání krajiny v souvislosti s Beskydami a chráněnou krajinnou oblastí Poodří. Ostrava má myslím pořád velký potenciál. Bohužel moc tomu neprospěla situace v 90. letech, kdy se tehdejší politické garnituře podařilo rozprodat, nebo spíše rozdat klíčový městský majetek. Je vidět, jak s tím dodnes město bojuje. Veřejný prostor je těmito zásahy silně poznamenán a do centra se stále nedaří dostat život,“ uzavírá František Kowolowski.

Autor: Martin Jiroušek

Zdroj: https://www.idnes.cz/ostrava/zpravy/ostrava-umeni-vytvarnik-kowolowski-suruvka-lysacek-univerzita-stopy.A201017_577225_ostrava-zpravy_pjen